Globala framsteg och förödande svensk politik

Dagens ETC 2024-01-02

Tomas Kåberger: 2024 blev ett förödande år för Sveriges framtid som industrination

Slaget mot svensk industri 2024 kommer ta decennier att reparera. Men lyckligtvis för världen går utvecklingen bättre i länder med en mer ekonomiskt sinnad ledning, skriver Tomas Kåberger.

Elproduktion med förnybar energi var större än någonsin 2024. Det var också fossil elproduktion och kanske lyckades även kärnkraften nå upp till nivån från toppåret 2006.

Av samtliga energislag är det förnybar el som ökat snabbast, ungefär 15 gånger snabbare än kärnkraften och fem gånger så snabbt som det fossila.

Nästan alla nya kraftverk i världen är sol- och vindelverk. Under det gångna året har det byggts solelverk med en sammanlagd effekt på 600 GW, enligt tankesmedjan Ember. Som en jämförelse har kärnkraften, när detta skrivs, vuxit med 2 GW.

Går om kolkraften

Enligt den internationella energimyndigheten (IEA) ska de förnybara energikällorna under 2025 leverera mer el än kolkraften (det var nära redan 2024). Året efter tror IEA att sol- och vindel, var för sig, går om kärnkraftsel. Men solelen är den som ökar snabbast. 2024 års produktion blev drygt 400 TWh större än förra året.

Inom EU har de franska kärnkraftpsroblemen nu minskat samtidigt som det har skett en utbyggnad av sol- och vindel. Under 2024 blev Frankrike återigen världens största nettoexportör av el – efter att under 2022 ha skapat kris genom att oplanerat bli nettoimportör.

Tyskland har fortsatt att öka den förnybara elen och minskat den fossila. Sedan 2010 har landet helt avvecklat kärnkraften. Men den fossila elproduktionen har minskat med dubbelt så många TWh som kärnkraften.

Totalt har EU:s elanvändning ökat under 2024. Unionen har exporterat mer el är förra året. Men trots ökad användning och ökad export så minskade den fossila elproduktionen 80 TWh tack vare att den förnybara elproduktionen ökat ännu mer.

Ett år av stopp

Hur kan det svenska energiåret 2024 sammanfattas då? Jo, som ett år av stopp.

2024 var året då industrin och internationella investerare gav vika för den svenska regeringens ambition att gynna fossila bränslen och uran.

Industrins försök att argumentera med regeringen har fungerat dålig. En av regeringens religiöst skolade ministrar har även avfärdat forskares och expertmyndigheters invändningar som ”åsikter”.

Med sådan övertygelse motarbetar regeringspartierna industrins utvecklingsprojekt genom att stoppa lönsamma investeringar i vindkraft och bromsa utvecklingen med ändrade skatter. Allt för att Sverige ska fortsätta importera fossila bränslen och uran.

Regeringen hade sedan tidigare avskaffat investeringsstödet för den som köper elbil. Den hade också avskaffat reduktionsplikten för att importen av fossila bränslen inte ska konkurreras ut av biodrivmedel. Det här drabbade tillverkare av elfordon och företag som investerat miljardbelopp i att producera biodrivmedel från olika avfallsprodukter.

Sänkte skatten på fossilt

Det svenska energiåret 2024 började med att regeringen sänkte skatten på fossila bränslen och ökade skatten på el. När Tidöregeringen tillträdde var elskatten 36 öre/kWh. Under 2024 höjdes den till 42,8 öre/kWh. Dieselskatten var 44,0 öre per kWh vid tillträdandet, nu är den 41,9 öre/kWh.

Regeringen har alltså åstadkommit en beskattning som gör att rysk fossil diesel beskattas lägre än svensk förnybar el.

För tillverkarna av elfordon i Sverige har regeringen minskat försäljningen på hemmamarknaden med 17 procent de första 11 månaderna. I Kina ökade försäljningen under samma tid med 40 procent.

Dessa politiska tilltag har omedelbara effekter för industrin och utsläppen i Sverige. Men de är små jämfört med hur politiken fått konsekvenser för den industriella elektrifiering som skulle ge Sverige välbetalda industriarbeten i framtiden.

Skulle göras oberoende

Den industristrategi Tidöregeringen nu motarbetar började formuleras under Göran Perssons regering. Den handlade om att göra Sverige rikare genom att leda en förutsägbar och oundviklig global utveckling bort från fossila bränslen och uran. Genomförandet drog igång under Reinfelds alliansregering och fullföljdes under regeringarna Löven och Andersson.

Sverige skulle göras oberoende av att importera uran och fossila bränslen – dels på grund av att bränslena skadar miljön för ommande generationer, men också för att Ryssland och andra odemokratiska länder är de största leverantörerna. Istället skulle förnybar el och biobränslen göra Sverige mindre importberoende och rikare.

Sverige var nettoimportör av el under 2000-talets första decennium. Sedan lyckades alliansregeringen accelerera utbyggnaden av vindkraft så att Sverige blev en allt större

nettoexportör av el. Vi importerade el färre timmar och behövde mindre effekt från utlandet.

Som exporterande land fick Sverige lägre elpriser än grannländerna. Priserna blev så låga att bara de nyaste kärnkraftsreaktorerna kunde drivas vidare. Ändå har det gått att bygga ut vindkraft på land billigt utan subventioner samt driva vidare de sex bästa och modernaste reaktorerna till kostnader som är lägre än energipriset på råolja. Sedan priserna på fossil gas stigit har vi nu ett elpris i norra Sverige som till och med är lägre än priset på fossil gas.

Hotar världens fossilindustri

Möjligheten att få el från ny vindkraft på land, som är billigare än fossila bränslen, är sällsynt i världen. Ännu mer sällsynt är att direkt kunna använda denna nya el för att ersätta fossila bränslen i stål- och kemiindustrin. I andra länder måste man först bygga sol- och vindelverk som ersätter fossil elproduktion. I Sverige skulle den nya billiga vindkraften direkt gå till industrin.

Det här hotar världens fossilindustri, och de länder som lever på exporten. Reaktionära partier har därför lätt att få stöd för att skapa opinion mot vindkraft – och i Sverige har dessa krafter nu lyckats. Utbyggnaden av vindkraft på land har stoppats nästan helt av Tidögänget sedan några år.

Den svenska industrin bet länge ihop: Den hoppades att den dyrare havsbaserade vindkraften ändå skulle kunna bli billig nog att ge mer, tillräckligt billig el för att ersätta fossila bränslen. Många företag har tillsammans investerat miljarder kronor i att utveckla projekt till havs. Kommersiella investeringar på cirka 500 miljarder, ungefär en halv svensk statsbudget, kronor förbereddes.

Dödsstöten för vindkraften

Regeringen fördröjde tillståndsbeslut och skapade osäkerhet om villkoren. Men 2024 kom dödsstöten: Alla de mest ekonomiska projekten i Östersjön stoppades av regeringen med argument som få insatta respekterar. Samtidigt retades regeringen med branschen genom att ge tillstånd till det minst lönsamma av alla föreslagna projekt: ett med flytande verk.

Vindkraftsföretag avskedade personal och skrev av sina investeringar.

Samtidigt har flera av de stora industriprojekten som skulle använda elen avbrutits eller skjutits på obestämd framtid. Även påbörjade projekt har stoppats. Många hundra miljarder av investeringar i drivmedelsfabriker, fossilfritt stål och batterifabriker blir inte av. 2024 blev ett förödande år för Sveriges framtid som industrination.

Regeringen vill istället bygga kärnkraft med skattebetalarnas pengar för att ersätta fossil energi. El från ny kärnkraft kostar minst tre gånger så mycket som gas, olja eller

landbaserad vindkraft och kanske dubbelt så mycket som havsbaserad vindel. Många som är insatta i energibranschen har svårt att förstå affärsidén – det gäller särskilt internationella investerare.

Nu när vi går in i 2025 kan vi alltså glädjas åt den fortsatta globala utvecklingen. Men för kommande generationer svenskar ser de ekonomiska förutsättningarna inte bra ut.

KOMMENTAR

TOMAS KÅBERGER
lasarmejl@etc.se